

УДК 394.9(379.85:338.48)(477)
JEL L83.

ДИШКАНТЮК О.В.
кандидат тех. наук, доцент,
Одеська національна академія харчових технологій
вул. Канатна, 112, м. Одеса, Україна, 65044
E-mail:dyshkantyuk@ukr.net

СУСПІЛЬНИЙ РОЗВИТОК В МІЖНАРОДНИХ РЕЙТИНГАХ ТА ЙОГО ЗВ'ЯЗОК З ГОСТИННІСТЮ

В статті проаналізовано існуючі у світі рейтинги життєдіяльності суспільства, які в значній мірі пов'язані з гостинністю. Визначено основні напрями та показники, згідно яких здійснюються рейтингові оцінки процесів та явищ суспільного життя суб'єктів економіки. Науково узагальнено міжнародний досвід виконання рейтингів та визначено цілі і завдання рейтингових оцінок для індустрії гостинності.

Ключові слова: рейтинги, якість життя, рейтинг тривалості життя; рейтинг зростання населення; рейтинг соціального прогресу; рейтинг процвітання; рейтинг щастя; рейтинг освіти; інфраструктурні сектори гостинності, рейтинг якості державного управління, рейтинг валового внутрішнього продукту.

DYSHKANTIUK O.V.
PhD (Techniques), Associate Professor,
Dean of faculty,
Odessa National Academy of Food Technology, Ukraine
St. Kanatna 112, Odessa, 65044, Ukraine
E-mail:dyshkantyuk@ukr.net

SOCIAL DEVELOPMENT IN INTERNATIONAL RATINGS AND ITS RELATIONSHIP WITH HOSPITALITY

The article analyzes the existing world-wide ratings of the life of the society, which are largely associated with hospitality. The main directions and indicators according to which rating estimations of processes and phenomena are carried out are determined. Considered international experience of rating assessments of life quality. The international quality of life assessments that have been considered show that not always in economically developed countries, people feel happy, morally and physically protected. It should be noted that without a certain economic level of social security, the appropriate material and technical base and infrastructure cannot be created conditions for a person to feel happy. The indicators of the quality of life of society are closely linked with the development of the hospitality industry, the presence of which provides comfortable living conditions for man. The rating of hospitality should be considered as an assessment of aggregate indices of the hospitality industry as a whole, by sectors, by logistics chains between sectors, and by the rating of individual enterprises for a certain period of time. Rating of hospitality - a summary assessment of the hospitality in the state, region, city, organization, enterprise, which provides hospitality services for a certain period of time, the purpose of the rating is determined by the customer depending on the research objects and may have its own specific characteristics and indicators. The purpose of the hospitality rating is to assess the qualitative and quantitative indicators of all infrastructural hospitality sectors. The rating includes comparison of hospitality indicators by regions, regions, regions, cities and other states in order to identify the strengths and weaknesses of hospitality, disadvantages in the development of hospitality sectors and their infrastructure, with the possibility of using these data for strategic management and planning for the development of hospitality.

Keywords: Ratings, quality of life, rating of life expectancy; population growth rate; social progress rating; prosperity rating; happiness rating; education rating; infrastructure hospitality sectors, rating of quality of public administration, rating of gross domestic product.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. На сучасному етапі індустрія гостинності розвивається дуже швидкими темпами, вона стає економічно привабливою сферою для бізнесу, для економіки регіонів та держави. Вона представляє собою сферу

послуг, що включає матеріальне та нематеріальне виробництво, охоплене різними багатограними логістичними зв'язками. В широкому розумінні у послугах гостинності відчують потребу всі люди, коли вони знаходяться на відпочинку, у банку, на роботі, в транспорті, магазині тощо. Для визначення пріоритетних напрямів управління гостинністю на державному та регіональному рівнях, розвитку бізнесу в цій сфері необхідно проведення рейтингів.

Аналіз останніх публікацій по проблемі. Іноземні фахівці розглядають сутність поняття «індустрія гостинності» з різних підходів. Наприклад, в роботах Л. Вагена індустрія гостинності розглядається як окремий сектор індустрії туризму, що забезпечує розміщення туристів, а також супутні галузі торгівлі, громадського харчування, сфери розваг [1]. На думку Дж. Р. Уокера, індустрія гостинності об'єднує подорожі (літаки, круїзи, залізниця, автобуси, автомобілі, екотуризм), розміщення (готелі, мотелі, курорти), ресторанний бізнес, відпочинок та розваги (атракціони, ігри, азартні ігри, парки, розваги), організація заходів (конференції, зустрічі, зібрання, виставки) [2, с. 5-6]. Дайан А., Букерель Ф., Ланкар Р. підкреслюють, що туристичний продукт одночасно являє собою сукупність складних різноманітних елементів: природних ресурсів, культурних, архітектурних та історичних пам'яток, технологічних можливостей, які можуть привабити туриста та побудити його здійснити подорож; обладнання, яке саме по собі не є чинником, що впливає на мотивацію подорожі, але за його відсутності виникають численні перешкоди для можливої подорожі (засоби розміщення туристів, ресторани, кафе, необхідне обладнання для відпочинку та занять спортом); можливі пересування, які в певній мірі залежать від моди на різні види транспорту, що використовуються туристами [3].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На сьогодні не визначено систему показників, за якими можна здійснити найбільш об'єктивну оцінку розвитку гостинності та визначити її рейтинги. При цьому, автор розглядає об'єкти та суб'єкти гостинності набагато ширше, ніж в існуючих підходах, тому рейтинги повинні відображати всі напрями розвитку гостинності та урахувати бажання суб'єктів, які отримують та можливості суб'єктів, які надають ці послуги.

Формулювання цілей дослідження. Метою статті є аналіз існуючих рейтингів розвитку суспільства та наукове обґрунтування сутності рейтингів гостинності. Для досягнення мети в статті поставлено та вирішено такі завдання:

- проаналізовано існуючу міжнародну рейтингову базу розвитку суспільства та показники, по яким здійснюються рейтингові оцінки;
- надано рекомендації щодо побудови рейтингів гостинності.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Існує багато суспільних, громадських, наукових організацій, які проводять різноманітні рейтингові дослідження, серед яких Всесвітній економічний форум, Організація об'єднаних націй, Всесвітній банк, Європейський банк реконструкції та розвитку, а також впливові міжнародні інститути та журнали.

Розглянемо існуючі у світі рейтинги, що відображають якість життя суспільства. Так, наприклад, індекс якості міського життя складається з 30 показників, які об'єднані в п'ять контрольних груп, що визначають умови життя в досліджуваних містах: стабільність, охорона здоров'я, культура і навколишнє середовище, освіта, інфраструктура. У підсумковому рейтингу по кожному з 30 показників нараховуються бали від 1 до 100, де 1 бал відповідає найгіршим умовам життя, а 100 балів - кращим. Сумарна оцінка для кожного міста також формується за 100-бальною шкалою, де 100 балів є максимально можливим результатом. Дані, що використовуються в рейтингу, засновані на загальнодоступній інформації та статистичних даних. При підготовці звіту використовувалися дані міжнародних та національних дослідницьких інститутів. У нинішньому випуску дослідження представлений порівняльний аналіз 140 міст світу. Показники їх розвитку можуть бути використані для більш глибокого розуміння того, яка політика повинна бути розроблена для кращого функціонування міст і які дії необхідно зробити для реалізації цієї політики [4]. Наприклад, у 2016 році в рейтингу лідирує Мельбурн (Австралія), який, на думку авторів дослідження, є найбільш комфортним для проживання містом світу. На другому місці розташувалася Відень (Австрія), а третю позицію зайняв Ванкувер (Канада). Як правило, найкращі для життя міста світу за версією укладачів рейтингу представляють собою середні міські агломерації в економічно розвинених країнах з низькою щільністю населення, таких як Австралія, Канада, Нова Зеландія. Порівняно низькі показники великих мегаполісів типу Лондона, Нью-Йорка, Парижа і Токіо обумовлені високими ризиками в області безпеки,

пов'язаними з підвищеним рівнем злочинності та іншими загрозами, а також високим навантаженням на інфраструктуру. Втім, ці недоліки частково компенсує більш високий рівень заробітної плати, широкі економічні можливості, насичене культурне життя і вигідне розташування.

До міст з несприятливими умовами життя відносяться Домаск, (Сирія), Тріполі (Лівія), та Лагос (Нігерія), які зайняли останні місця у рейтингу через військові дії в цих країнах. Деякі міста не попадають у нижні позиції рейтингу в зв'язку з відсутністю об'єктивних даних. Нажаль, у 2016 році до рейтингу міст з несприятливими умовами віднесено м. Київ (Україна), через несприятливі політичні та економічні умови [4].

Рейтинг національних досягнень включає огляд основних показників розвитку держави і його громадських інститутів в ключових сферах, об'єднаних за вказаними нижче п'яти тематичними групами. Огляд показників розвитку містить актуальні дані найбільш авторитетних дослідницьких проєктів, здійснюваних на регулярній основі міжнародними організаціями, науково-дослідними інститутами та провідними аналітичними центрами світу. Описи показників і пов'язаних з ними рейтингів, індексів та інших порівняльних досліджень представлені у відповідних розділах.

1. Соціальний розвиток: рейтинг розвитку людського потенціалу, рейтинг тривалості життя; рейтинг зростання населення; рейтинг соціального прогресу; рейтинг процвітання; рейтинг щастя; рейтинг освіти; рейтинг витрат на освіту; рейтинг витрат на охорону здоров'я; рейтинг екологічної ефективності; рейтинг гендерної рівності; рейтинг дитячої смертності; рейтинг благодійності; рейтинг глобалізації; рейтинг урбанізації; рейтинг автомобілізації; рейтинг рівня навмисних вбивств, рейтинг якості життя літніх людей.

2. Політичний розвиток: рейтинг якості державного управління, рейтинг демократії, рейтинг слабкості, рейтинг миролюбності, рейтинг верховенства закону, рейтинг тероризму, рейтинг свободи преси, рейтинг сприйняття корупції.

3. Економічний розвиток: рейтинг валового внутрішнього продукту, рейтинг валового національного доходу, рейтинг економічної свободи, рейтинг глобальної конкурентоспроможності, рейтинг ведення бізнесу, рейтинг захисту прав власності, рейтинг міжнародної торгівлі, рейтинг залучення прямих іноземних інвестицій, рейтинг споживання електроенергії, рейтинг продовольчої безпеки.

4. Науково-технічне розвиток: рейтинг економіки знань, рейтинг інновацій, рейтинг патентної активності, рейтинг науково-дослідницької активності, рейтинг витрат на дослідження і розробки.

5. Інформаційно-комунікаційне розвиток: рейтинг розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, рейтинг мережевої готовності, рейтинг розвитку Інтернету, рейтинг розвитку електронного уряду.

Аналітична група журналу Newsweek поєднала дані, зібрані міжнародними організаціями, які регулярно випускають світові рейтинги за різними тематиками. Якість держав оцінювалося на основі п'яти загальноприйнятих ключових показників національного добробуту:

1. Стан освіти. Оцінювалося за середнім рівнем тестів TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study) і PISA (Programme for International Student Assessment). Для країн, в яких такі тести не проводяться, оцінки визначені на підставі даних міжнародних організацій за рівнем грамотності та середньої тривалості навчання.

2. Стан охорони здоров'я. Оцінювалося за показниками Всесвітньої організації охорони здоров'я - очікуваної тривалості життя при народженні, враховуючи середню кількість років, яку людина може прожити в повному здоров'ї, і з урахуванням років життя в неповному здоров'ї в зв'язку із захворюванням або травмою.

3. Якість життя. Оцінювалася за рівнем соціальної нерівності, бідності, стандартів життя, фізичної, екологічної та економічної безпеки. Для оцінки нерівності враховувалися коефіцієнт Джині - ступінь нерівності в доходах сімей та гендерний розрив - ступінь нерівності між чоловіками і жінками. Рівень бідності визначався за відсотком населення, що живе менш ніж на два долари США в день в цінах 2005 року. Стандарти життя вимірювалися за рівнем споживання на душу населення. Рівень фізичної безпеки визначався за кількістю насильницьких злочинів і вбивств на душу населення. Рівень екологічної безпеки визначався по санітарному стану навколишнього середовища. Економічна безпека визначалася за рівнем безробіття.

4. Динаміка економічного розвитку. Оцінювалася за показниками зростання ВВП, диверсифікації економіки, якості підприємницького середовища, інновацій, капіталізації фондового ринку.

5. Політичне середовище. Оцінювалася за показниками якості виборчого процесу, участі громадян у політичному житті, якості функціонування уряду, свободи вираження переконань, об'єднання в асоціації, верховенству закону, особистої свободи і прав особистості. Також використовувався показник рівня демократизації і дані ризиків через політичні рішення, з якими стикаються уряду, компанії та інвестори в зарубіжних країнах.

Провівши порівняльний аналіз, дослідники склали своєрідну метрику 100 країн, яка представлена на сайті журналу в вигляді інтерактивного рейтингу. Слід зазначити, що рейтинг видається більш наочним при порівнянні країн однакового розміру і добробуту, тому експерти розбили основну групу з 100 країн на підгрупи, виходячи з чисельності населення і доходів тих чи інших держав. У редакційній статті уточнюється, що робота над рейтингом проводилася протягом декількох місяців за участю ряду міжнародних експертів, а також аналітиків консалтингової компанії McKinsey & Company.

Кращою країною світу автори дослідження назвали Фінляндію. Ця країна посідає перше місце за станом освіти, четверте - за якістю життя, п'яте - за станом політичного середовища, восьме - по динаміці економічного розвитку, і 17 - за станом охорони здоров'я. Далі в першій десятці: Швейцарія, Швеція, Австралія, Люксембург, Норвегія, Канада, Нідерланди, Японія і Данія. Сполучені Штати опинилися на 11 місці. Найгіршими серед 100 країн, охоплених дослідженням, визнані Буркіна-Фасо, Нігерія і Камерун.

Аналітики британського дослідницького центру New Economic Foundation представили новий «Всесвітній індекс щастя» для держав світу - Happy Planet Index 2012. Перший подібний рейтинг був складений в 2006 році в піку широко відомому «Індексу розвитку людини» ООН (Human Development Index) з метою показати відносний успіх чи невдачу країн забезпечити своїм жителям щасливе життя. Тоді найщасливішою країною на планеті дослідники назвали одну з найбільш бідних країн світу - невелика острівна держава Вануату, розташована в Тихому океані. Укладачі рейтингу підкреслюють, що там, де упор робиться на розвиток виробництва, а з ним і на економічний підйом країни, люди щасливіші не стають, так як математичні абстракції економічних теорій, яких дотримуються влади цих країн, не мають нічого спільного з життям реальних людей. В рамках цього дослідження експерти New Economic Foundation оцінили кожну державу за трьома основними параметрами: задоволеність громадян своїм рівнем життя, тривалість життя і екологічне благополуччя. Дослідники підсумували показники задоволеності мешканців кожної країни і середню тривалість їхнього життя в співвідношенні з кількістю споживаних ними природних ресурсів. Економічні показники, такі як ВВП, в методології розрахунку індексу не використовувалися. До основних індикаторів належали тривалість життя і ступінь задоволеності ним. Крім того, при підготовці дослідження були використані результати опитувань громадської думки. Виходячи з цих параметрів був складений рейтинг, в який увійшла 151 країна.

Найщасливішою країною 2012 була визнана Коста-Ріка - невелика держава в Центральній Америці з населенням 4 302 000 осіб, де «Індекс щастя» склав 64.036 бала. Коста-Ріка вважається самою благополучною державою Латинської Америки, в тому числі і за економічними показниками. Там живуть задоволені життям люди, середня тривалість їх життя - одна з найвищих на планеті (в середньому 77,4 роки - 74,8 у чоловіків і 80,1 у жінок), рівень їх грамотності також один з найвищих в світі (96%), а ресурсів жителі цієї країни споживають не більше, ніж дозволяє середовище існування. Також країна широко відома своїми заповідниками та національними парками. Примітно, що Коста-Ріка - перша держава в світі, яка скасувала регулярну армію (в 1949 році).

Найбільше щастя від свого існування відчувають жителі країн Латинської Америки: 9 з 10 країн першої десятки - з цього регіону (за винятком В'єтнаму). Великі економічно розвинені країни з сильними моделями ринкової економіки виявилися в списку набагато нижче, в основному через негативного впливу на навколишнє середовище. Замикає цей список Ботсвана - 151 місце з індексом щастя 22.591.

Американський суспільно-політичний журнал Newsweek припустив свою версію ста кращих країн для життя - Newsweek's The World's Best Countries. Очолює цей рейтинг Фінляндія.

Широко відомий американський мільярдєр Уоррен Баффет любить повторювати, все хороше, що коли-небудь трапилося з ним, можна пов'язати з одним фактом - він народився в правильній країні в правильний час, - пише Newsweek в пояснювальній статті, яка випереджає дослідження. Можливо, це

правда, адже не дивлячись на те, що успішних людей можна знайти в будь-якій державі, деякі країни в певні моменти часу дають своїм громадянам набагато більше можливостей для успіху, чим інші. Для того, щоб з'ясувати, в яких країнах світу варто жити сьогодні, журнал провів спеціальне дослідження. Укладачі рейтингу шукали відповідь на одне питання: «Яка країна надає найкращу можливість для того, щоб мати здорове, безпечне, відносно благополучне і вільне життя?»

Розглянуті нами міжнародні рейтинги оцінки якості життя показують, що не завжди в економічно розвинених країнах люди відчують себе щасливими, морально та фізично захищеними. При цьому треба зауважити, що без певного економічного рівня суспільного забезпечення, відповідної матеріально-технічної бази та інфраструктури не можна створити умови для того, щоб людина відчувала себе щасливою. Оцінки щастя є дуже суб'єктивними та об'єктивними в один і той же час. Для людини з високим рівнем інтелекту, культурної та вихованої вони будуть одні, для людей іншого складу будуть дуже відрізнятися. Показники якості життя суспільства тісно пов'язані з розвитком індустрії гостинності, наявність якої забезпечує комфортні умови існування людини.

Рейтинг гостинності необхідно розглядати як оцінку зведених показників індустрії гостинності в цілому, по секторах, по логістичним ланцюгам між секторами та рейтинг окремих підприємств за визначений період часу [5-9].

Рейтинг гостинності - зведена оцінка стану гостинності в державі, регіоні, місті, в організації, підприємстві, що надає послуги гостинності за визначений проміжок часу за інтегрованими критеріями результатів роботи всіх її інфраструктурних секторів, що забезпечують комфортні умови життєзабезпечення всіх суб'єктів надання послуг гостинності. Мета рейтингу визначається замовником в залежності від об'єктів дослідження і може мати свої специфічні характеристики та показники.

Ціль рейтингу гостинності - це оцінка якісних та кількісних показників всіх інфраструктурних секторів гостинності з першого по п'ятий рівень, які представлені у роботі [10]. Рейтинг включає порівняння показників гостинності по областям, районам, регіонам, містам та з іншими державами з метою виявлення сильних та слабких сторін гостинності, недоліків в розвитку секторів гостинності та їх інфраструктурному забезпеченні, з можливістю використання цих даних для стратегічного управління та планування розвитком сфери гостинності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Рейтинг – це універсальний інструмент для оцінки гостинності в державі та в її регіонах, надійності та динамічності у часовому інтервалі, визначення впливу на економіку держави на основі частки доходів від індустрії гостинності у регіональному та державному ВВП, доходів державного бюджету на основі розвитку підприємницької діяльності в цій сфері, збільшення доходів місцевих бюджетів на основі встановлення плати (збору у місцеві бюджети) за послуги гостинності для всіх її суб'єктів, визначення пріоритетних напрямів розвитку підприємств індустрії гостинності на державному, регіональному та локальному рівнях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ваген, Л. Гостиничный бизнес: учеб. пособие : пер. с англ. / Л. Ваген. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2001. - 416 с.
2. Уокер Дж. Р. Введение в гостеприимство // Дж. Р. Уокер: пер.с англ.[В.Н.Егорова]. – 4-е изд., перераб. и доп. – М.: ЮНИТИ – ДАНА, 2012. – 735 с.
3. Дайан А., Букерель Ф., Ланкар Р., Оллье Р. Академия рынка: маркетинг.– М.:Экономика, 1993. - 572с.
- 4 Economist Intelligence Unit: Рейтинг городов мира по уровню качества жизни в 2016 году. [Электронный ресурс] // Центр гуманитарных технологий. — 26.08.2016. 12:00. URL: <http://gtmarket.ru/news/2016/08/26/7299>
5. Руденко В.П. Основы готельної справи. – [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://pidruchniki.com/1584072023997/turizm/osnovi_gotelnoyi_spravi
6. Основні види послуг, їх характеристика та класифікація. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://toplutsk.com/articles-article_1604.html
7. Класифікація галузей промисловості – [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://gospodarstva.com/klasifikatsiya-galuzej-promislovosti/>

8. Похомчикова Е. О. Понятие и структура индустрии гостеприимства/ Вестник Кемеровского государственного университета. – 2014. - № 4 (60). - Т. 3. – С. 266-274.
9. Economist Intelligence Unit: Рейтинг городов мира по уровню качества жизни в 2016 году. [Электронный ресурс] // Центр гуманитарных технологий. — 26.08.2016. 12:00. URL: <http://gtmarket.ru/news/2016/08/26/7299>.
10. Дишкантюк О.В. Формування інфраструктурного забезпечення сфери гостинності / О.В.Дишкантюк //Економіст. – 2016. - №7. - С. 25-28.

REFERENCES

1. Wagen, L. (2001). *Hotel business*. Rostov na Donu : Phoenix, Russian, 416 p.
2. Woker, J.R. (2012). *Introduction to Hospitality (4th edition)*. Moscow: Juniti-dana.
3. Diane, A., Bukerel, F., Lankar, R. (1993). *Academy rynku: Marketing* [Academy of the market: Marketing]. Moscow: Economics.
4. Reytynh horodov myra po urovnyu kachestva zhyzny v 2016 hodu. [Электронный ресурс] // Tsentr humanyarnykh tekhnolohyy. — 26.08.2016. 12:00. URL: <http://gtmarket.ru/news/2016/08/26/7299>
5. Rudenko, V. P. Osnovi gotelnoyi spravi. [Basis of the Hotel Business] (n.d). pidruchniki.com. Retrieved from: http://pidruchniki.com/1584072023997/turizm/osnovi_gotelnoyi_spravi
6. Osnovni vydy posluh, yikh kharakterystyka ta klasyfikatsiya. [Basic services, their description and classification] (n.d). toplutsk.com. Retrieved from http://toplutsk.com/articles-article_1604.html [in Ukrainian]
7. Klasyfikatsiya haluzey promyslovosti. [The classification of industries] (n.d).gospodarstva.com/ - Retrieved from <http://gospodarstva.com/klasifikatsiya-galuzej-promislovosti/> [in Ukrainian]
8. Pokhomchikova, E. O. (2014). Poniatie i struktura industrii gostepriimstva [Concept and structure of hospitality industry]. Vestnik Kemerovskogo gosudarstvennogo universiteta, 4(60), Vol. 3, 266-274 [in Russian].
9. Economist Intelligence Unit. (2016). Rating of cities in the world in terms of quality of life in 2016. Retrieved from URL: <http://gtmarket.ru/news/2016/08/26/7299> [in Ukrainian].
10. Dishkantiuk, O.V. (2016). Formuvannnia nfraciukturynogo zabezpechennia sferi gostinnost [Formation of infrastructure support in hospitality]. Ekonomist – Economist, 7, 25-28. [in Ukrainian]